

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ”
(для бакалаврів)**

МАУП

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2009

Підготовлено викладачем кафедри соціальної психології
та соціальної педагогіки *В. В. Палієм*

Затверджено на засіданні кафедри соціальної психології
та соціальної педагогіки (протокол № 14 від 08.02.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Палій В. В. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Педагогічна майстерність” (для бакалаврів). — К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2009. — 31 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, самостійну роботу з дисципліни “Педагогічна майстерність”, семінарські заняття, позааудиторну самостійну роботу, теми курсових робіт, контроль за самостійною роботою, екзаменаційні питання, оцінювання знань студентів, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2009
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Уведення модульної системи організації навчального процесу сприяє скороченню аудиторного навантаження студентів і зростанню обсягу самостійної роботи, що посилює значущість поточного контролю знань студентів з використанням письмових робіт, есе, рефератів, тестів тощо.

Самостійна робота студентів з навчальними матеріалами спрямована на таке:

- формування способів логічного аналізу навчальної інформації;
- оволодіння продуктивними засобами розв'язання завдань, що майже неможливо без активної методологічної й методичної участі викладача.

Для контролю за ходом виконання завдань та оцінювання їх результатів.

- сформовано систему завдань з елементами самоосвітньої діяльності;
  - при переході від рівня до рівня зростає частка самостійності студента в системі завдань;
  - включено завдання, які розраховані на самостійність студента.
- Зміст завдань змінюється від репродуктивних до продуктивних.

1. Репродуктивна самостійна робота:

- вивчення лекцій;
- самостійне вивчення і конспектування літератури за темою курсу;
- запам'ятовування та повторення матеріалу;
- вивчення положень програми дисципліни й питань до екзамену тощо.

2. Пізнавальна-пошукова самостійна робота:

- підготовка повідомлень, доповідей для семінарських занять;
- добір основної та додаткової літератури з даної проблеми;
- збирання аналітичної інформації за темами дисципліни;
- написання контрольних і самостійних аналітичних робіт;
- виконання практичних завдань.

3. Творча самостійна робота:

- написання рефератів, наукових статей;
- участь у форумах;
- підготовка доповідей для асинхронних семінарів.

Результати самостійної роботи студентів оцінюють за бальною системою, що передбачає:

- контрольні питання за темою;
- перевірку практичних завдань;
- виконання самостійних аналітичних робіт;
- включення результатів поточної самостійної роботи в підсумкову оцінку з дисципліни відбувається таким чином.

Заняття проводяться відповідно до навчального плану. За розкладом студенти отримують необхідну навчальну літературу (в електронному варіанті), вивчають матеріали й отримують завдання, спілкуються з викладачем і поміж собою, здають контрольні роботи й проходять тестування. При цьому навчання реалізується як у **синхронному** (спілкування в чаті), так і в **асинхронному режимі** у зручній для кожного час (спілкування у форумах).

Лекційні заняття є асинхронними. Однак у разі потреби можна використати аудіо- й відео- конференції для проведення “живих” лекцій.

Під час практичних занять використовуються тести, які обробляються за запропонованою схемою, а отримані дані інтерпретуються у відповідний спосіб.

Семінари є активною формою навчальних занять і можуть проводитися в асинхронному й синхронному режимі.

В асинхронному режимі використовують електронні дискусії. Кожний учасник може ознайомитися з ходом попереднього обговорення і включитися в дискусію.

Синхронні семінари можуть проводитися за допомогою телевізійних відеоконференцій і комп'ютерних форумів.

Консультації є однією з форм керування роботою студентів і наданням допомоги в самостійному вивченні дисципліни. Для консультацій використовується електронна пошта та електронні дискусії.

Методичний простір курсу складається із серії технік активного включення студентів у пізнавальну діяльність:

- методи організації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи стимулювання й мотивації навчальної діяльності;
- методи контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

Виконання самостійних завдань допомагає студентам поетапно включитися в навчальну, а потім у наукову роботу, що сприяє формуванню творчих здібностей і творчого ставлення до своєї професії.

Навчити вчитися — це означає розвинути здатність і потреби до самостійної творчості, повсякденної та планомірної роботи над підручниками, навчальними посібниками, періодичною літературою, активної участі в науковій праці.

Самостійна робота студентів традиційно поділяється на аудиторну самостійну роботу, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять, і позааудиторну (кваліфікаційну) роботу, яка передбачає практичне застосування здобутих знань, вмінь, навичок.

Усі види самостійних робіт, починаючи з найпростіших, таких як контрольна робота, доповідь, реферат, і закінчуючи дедалі складнішими видами — курсова та дипломна роботи, наукова стаття, магістерська робота, є однією з форм звітності й контролю знань студентів. Це творче осмислення відповідної наукової думки, літератури, засіб вивчення навчальних дисциплін, підвищення теоретичного та методичного рівня професійних знань.

Самостійна робота студентів — спланована, пізнавальна, організаційно й методично спрямована індивідуальна діяльність без прямої допомоги викладача. Вона повинна мати певні елементи на занятті й тривати після його закінчення. Таку роботу педагог ретельно планує методично та продумує організаційно. Для реалізації такого підходу розроблено навчально-методичний пакет із самостійної роботи з дисципліни “Соціальна психологія” для трьох спеціальностей: “психологія”, “соціологія”, “політологія”, якому чітко визначено обсяг аудиторної й позааудиторної самостійної роботи.

Велику роль у самостійній навчальній діяльності студентів відіграє вільний вибір теми, форми та часу виконання роботи. Тому в системі самостійного навчання важливе значення займають творчі завдання: доповіді, огляди тощо. Вони охоплюють широкий діапазон матеріалів — від огляду літератури до наукових розробок з досліджуваної теми.

У педагогічній практиці використовуються різноманітні прийоми організації самостійної діяльності студентів:

- організація роботи з навчальними матеріалами;
- збирання (накопичення) матеріалу досліджуваної теми;
- організація студентів на підготовку та написання реферату з дисципліни;
- спрямування роботи студентів із конспектом-схемою, розробленим викладачем;
- аналіз порівняльного та досліджуваного матеріалу;

- організація виконання індивідуальних завдань;
- розв'язування завдань за темами;
- організація й проведення виступів студентів з рефератом на лекції або семінарі;
- організація студентів для виконання позааудиторної самостійної роботи у вигляді навчальних диференційованих тестів різних ступенів складності, багатоваріантних завдань, використання кросвордів, вправ з “ключами” для самоконтролю

Лише така праця привчає студентів до постійної й активної розумової діяльності як в аудиторії, так і поза нею.

Основні організаційні напрями виконання самостійної роботи студентів доцільно розділити на етапи.

Планування самостійної роботи студентів передбачає:

- планування викладачем кількості годин самостійного вивчення з відповідних тем, розроблення змісту й характеру самостійних завдань з дотриманням таких вимог:
- виконувана самостійна робота має бути спрямована на досягнення основних навчально-виховних цілей;
- самостійне навчання має бути систематичним і систематизованим у контексті навчальних занять;
- самостійне навчання має бути доступним і можливим.

На лекціях, семінарських, практичних заняттях й індивідуальних консультаціях формуються завдання для самостійного опрацювання, проводиться інструктаж щодо їх виконання.

Контроль та коригування результатів самостійного вивчення матеріалу здійснюються при виконанні тестових завдань, потім — на семінарських заняттях, під час складання іспитів.

Методичні рекомендації призначені для організації самостійної роботи студентів-психологів з курсу “Педагогічна майстерність”.

Мета вивчення дисципліни. Курс “Педагогічна майстерність” за змістом належить до практичних курсів, а отже, він має забезпечити практичне оволодіння педагогічною майстерністю у процесі навчання та педагогічної практики майбутніх соціальних педагогів і журналістів.

Педагогічна діяльність у вищому закладі освіти має інноваційний характер. Вона потребує не лише високого рівня інформованості, глибоких знань, ерудиції, а й високої загальної культури та педагогічної майстерності. Саме тому запропонований курс є інтегрованою дисципліною, що поєднує нові й вже сформовані знання, зокрема, з таких

предметів, як філософія, логіка, етика, риторика, історія, педагогіка, психологія, методика навчання, методика виховання, журналістика, літературознавство, культура мовлення, мистецтвознавство, конфліктологія, поєднує педагогічну теорію з практикою, розглядає різноманітні складові культури мовлення, менеджмент тощо.

Завдання курсу:

- ознайомлення з особливостями дисципліни “педагогічна майстерність”, з його метою;
- ознайомлення з основами педагогічного процесу;
- вивчення правил педагогічної етики;
- виявлення педагогічних здібностей студентів;
- опанування методами навчання та виховання;
- удосконалення вмінь пошуку й формування мотиваційних засад вивчення фахової проблематики;
- формування вмінь викладання нового матеріалу;
- вироблення вмінь актуалізації опорних знань студентів;
- ознайомлення з основами педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі;
- вироблення вмінь щодо проведення контролю й оцінювання знань студентів.

Форми проведення занять. Викладання лекційного матеріалу поєднується з семінарськими і практичними заняттями, тренінгами та самостійною роботою студентів.

Лекції мають забезпечити теоретичне підґрунтя курсу, розкрити зміст основних понять, моделей і механізмів соціально-психологічних явищ і методів соціально-психологічного аналізу.

Практичні заняття передбачають використання теоретичного матеріалу для розв’язання та аналізу завдань соціальної психології.

Самостійна робота студентів при вивченні курсу “**Педагогічна майстерність**” здійснюється в таких формах:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до семінарських і практичних занять;
- виконання домашніх завдань;
- самозвіти;
- підготовка до контрольних робіт, модульно-рейтингового контролю;
- вивчення тем або окремих питань, що виносяться для самостійної роботи;
- написання рефератів;
- підготовка до іспиту.

Форми контролю. У процесі навчання здійснюється поточний модульно-рейтинговий контроль, студенти виконують самостійну роботу, потім складають іспит з дисципліни.

Загальна оцінка знань студента враховує результати модульно-рейтингового контролю, самостійної роботи та оцінку на іспиті. Контроль знань студентів включає форми поточного, проміжного й підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру або під час виконання модуля. Проміжний контроль організується після закінчення модуля. Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення дисципліни. Поточний контроль реалізується переважно в письмовій формі. Форми контролю: реферат, есе, контрольна робота, домашнє завдання. Для оцінювання знань студентів використовуються такі форми контролю знань, як доповіді на семінарських заняттях, оцінка ефективності виконання завдань під час практичних занять, реферат, домашнє завдання, співбесіда, тестування, залік, іспит.

Порівняно з традиційними формами навчання, контроль знань у формі самостійної роботи має певні переваги: адаптація до індивідуальних характеристик учнів, вільний вибір часу й місця. Методику формування результуючої оцінки контролю наведено в програмі дисципліни.

Цілі та завдання навчальної дисципліни

Сформувати навички педагогічної діяльності, сприяти збагаченню педагогічного досвіду майбутніх фахівців, поглибити знання з педагогіки і психології, інноваційних педагогічних технологій, культури педагогічного спілкування.

Створити умови для накопичення досвіду оптимального поєднання базової освіти з навчанням мистецтву спілкування, для формування практичних умінь і навичок майстерності викладання, педагогічної культури спілкування.

САМОСТІЙНА РОБОТА
з дисципліни
“ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ”

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи педагогічної майстерності

Лекція 1

Завдання для самостійного опрацювання

Уважно прочитайте наведені нижче вимоги до конспекту. Законспекуйте текст лекції.

Конспект лекцій. Роль конспекту лекцій суто навчальна: він допомагає зафіксувати основні поняття та положення й у потрібний момент їх відтворити (наприклад, при написанні реферату або при підготовці до іспиту). Власне кажучи, його і складати треба як огляд, що містить основні положення лекції без подробиць і другорядних деталей. Конспект має індивідуалізований характер: він розрахований на самого автора і тому може виявитися малозрозумілим для інших.

Для того щоб здійснювати цей вид роботи, у кожному конкретному випадку необхідно:

- зорієнтуватися в загальній композиції лекції (уміти визначити основні положення);
- побачити логіко-значеннєву канву повідомлення, зрозуміти систему викладу інформації в цілому, а також розвитку кожної окремої думки;
- виявити “ключові” думки, тобто основні значеннєві віхи, на які “нанизаний” зміст;
- визначити інформацію, що деталізує основні положення;
- лаконічно сформулювати основну інформацію, не переносити її конспект цілком і дослівно.

У будь-якому навчальному тексті міститься інформація двох видів: основна та допоміжна. Основною є інформація, що має найсуттєвіше значення для розкриття змісту теми або питання. До неї належить: визначення наукових понять, формулювання законів, теоретичних принципів тощо. Призначення допоміжної інформації – допомогти студентам краще засвоїти запропонований матеріал.

Зміст конспектування – переробка основної інформації з метою її узагальнення та скорочення. Узагальнити – означає представити її у більш загальній, схематичній формі: визначень, висновків, окремих заголовків, викладу основних результатів тощо.

Основну інформацію на лекції записують якомога повніше, і вона становить опорний конспект. Допоміжну, як правило, опускають, за винятком випадків, коли студенту не зовсім зрозумілі основні положення.

Основними вимогами до конспекту є наочність записів і таке їх розташування, що давало б змогу усвідомити логічні зв'язки й ієрархію понять. Обсяг рукописного конспекту має становити одну четверту частину (0,25) лекційних матеріалів і повною мірою відображати їх зміст. Конспект містить: лекційну тему, план лекції, бібліографічні джерела, власне конспект матеріалу. Бажано виділяти основні положення і визначення.

При написанні конспекту сторінки зошита поділяють навпіл вертикальною рискою. У лівій частині сторінки пишуть конспект лекції, а в правій — письмово фіксують інформацію з додаткових джерел у вигляді стислого викладу основного змісту якого-небудь тексту. Результат конспектування — запис, що дає змогу негайно або через деякий термін з потрібною повнотою відновити отриману інформацію.

Додаткова інформація може бути надана у вигляді тез — стисло сформульованих основних думок, положень досліджуваного матеріалу. Тези лаконічно виражають суть прочитаного, дають змогу розкрити зміст. Під час формулювання тез корисно виписати сторінки тексту, що найбільш чітко відображають основну думку автора.

Спосіб “запитань — відповідей”. Він полягає в тому, що самостійно формулюють питання або проблеми, порушені в лекції, і дають відповіді на них. Модифікацією способу “запитань — відповідей” є таблиця, де місце питання займає формулювання проблеми автором, а місце відповіді — розв'язання цієї проблеми. Іноді в таблиці можуть з'явитися й додаткові графи, наприклад “інші точки зору”.

Раціонально використовувати різні способи конспектування для запису того самого матеріалу. Такий спосіб називають комбінованим конспектом. При цьому використовуються кілька способів або всі. Саме комбінований конспект свідчить про високий рівень підготовки студента.

Форма звітності: рукописний конспект лекційних матеріалів.

Питання для самоконтролю за темою лекції

1. Зміст, мета і завдання курсу “Педагогічна майстерність”.
2. Структура курсу та його основні категорії: педагогічна діяльність, педагогічний досвід, педагогічний такт, педагогічна техніка, педагогічна творчість, педагогічна майстерність.

3. Елементи педагогічної майстерності: професійна компетентність, гуманістична спрямованість, творчість (креативність), чуйність, здатність до співчуття й співпереживання (емпатія), обов'язковість, об'єктивність, вимогливість.

Лекція 2

Завдання для самостійного опрацювання

Повторіть розділ “Теоретико-методологічні основи педагогічної майстерності”. *Повторення* – процес відновлення в пам'яті раніше здобутих знань на новому, більш високому рівні. Важливою формою повторення є систематизація знань студентів, яка проводиться після вивчення тем і розділів курсу, при цьому матеріал повторюється на вищому рівні, під новим кутом зору.

Завдання повторення:

- запобігання прогалинам у знаннях студентів;
- активізація знань, необхідних для вивчення нового матеріалу;
- розвиток пам'яті та мислення;
- формування узагальнених знань;
- встановлення співвідношення між подібними поняттями, поглиблене вивчення положень, понять із споріднених навчальних курсів;
- систематизація соціальних явищ.

Пам'ятка студенту:

- розпочніть підготовку до заняття із повторення матеріалу лекцій;
- далі уважно вивчіть відповідний матеріал у навчальних посібниках (бажано використовувати не один, а кілька навчальних посібників – порівняння допомагає розумінню матеріалу);
- для поглибленого вивчення питань заняття необхідна робота з першоджерелами і запропонованою додатковою літературою;
- обов'язковим моментом самостійної підготовки має бути робота зі словниками й іншою довідковою літературою. Необхідно опанувати термінологію;
- складіть і запишіть плани відповідей на пропонувані питання;
- запитуйте викладача, якщо матеріал викликає питання;
- намагайтеся сформувані і висловлюйте на заняттях власне ставлення до обговорюваних питань. При цьому майте на увазі, що оцінюються не ваші переконання, а вміння їх обґрунтувати (тобто знання, уміння й навички в області соціальних наук).

Застосовуються такі форми повторення:

- робота з конспектом лекцій і матеріалами відповідної теми підручника;
- робота над навчальною або науковою літературою;
- розв'язування комбінованих завдань, тестів (кількісних і якісних).

Тема 3. Педагогічна творчість учителя як основа формування творчої особистості школяра

Завдання для самостійної роботи студентів

Розкрийте зміст педагогічної праці.

Питання для самоконтролю за темою

1. Структура творчого педагогічного процесу.
2. Що характеризує форми й методи розвитку педагогічної творчості учителя?
3. Напрями діяльності соціального педагога в загальноосвітньому закладі.
4. Які види соціальних послуг надає учням та їхнім батькам соціальний педагог у загальноосвітньому закладі?
5. Розвиток ідей В. Сухомлинського з формування творчої особистості в педагогічній теорії.
6. Розвиток ідей В. Сухомлинського з формування творчої особистості в концептуальних підходах до реформування освіти.
7. Розвиток ідей В. Сухомлинського з формування творчої особистості в концептуальних підходах до формування освіти.

Тема 4. Педагогічна техніка як складова педагогічної майстерності

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Розкрийте поняття “педагогічна техніка”.
2. Різновиди педагогічної техніки: внутрішня й зовнішня.

Питання для самоконтролю за темою

1. Що таке внутрішня концепція розумових і фізичних здібностей педагога у досягненні дидактичної і виховної мети?
2. Що таке зовнішня педагогічна техніка та її характеристики?
3. Охарактеризуйте мовні (вербальні) засоби педагогічної техніки?

Тема 5. Педагогічне мовлення

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Обґрунтуйте поняття “педагогічне мовлення”.
2. Складіть перелік форм соціально-педагогічної роботи з сім'єю.
3. Напишіть есе на тему: “Особливості педагогічного мовлення”.

Питання для самоконтролю за темою

1. Як визначається термін “педагогічне мовлення”?
2. Охарактеризуйте психологічні особливості педагогічного мовлення.
3. Охарактеризуйте діалогічність педагогічного мовлення.
4. Дайте порівняльну характеристику використання мовних і комунікативних засобів з різною орієнтацією (діалогічною чи монологічною).
5. Охарактеризуйте функції педагогічного мовлення: дидактична, експересивна, перцептивна, сугестивна, організаторська, науково-пізнавальна, комунікативна.
6. Охарактеризуйте структуру педагогічного мовлення: інформаційний компонент, виразний компонент, впливовий компонент.
7. Які особливості педагогічного мовлення?
8. Охарактеризуйте джерела формування педагогічного мовлення: особистий досвід вчителя, наслідування традицій, навчання, самоосвіта.
9. Назвіть допоміжні засоби педагогічного мовлення.
10. Назвіть методики розвитку вмінь і навичок педагогічного мовлення.
11. Охарактеризуйте дикцію як елемент педагогічної техніки.

Тема 6. Елементи авторської майстерності в педагогічній діяльності

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Послідовність творчих процесів у діяльності педагога: воля, шукання, переживання, втілення, злиття, вплив.
2. Формування виконавського вміння у процесі професійної підготовки майбутніх учителів.

Питання для самоконтролю за темою

1. Особливості образного мислення.
2. Образ у мистецтві театру.
3. Педагогічна майстерність як театор одного актора.
4. Театральна педагогіка С. Станіславського.
5. Театральні принципи (принцип життєвої правди, принцип ідейної спрямованості, вчення про надзавдання, принцип дії-підґрунтя переживання й матеріалу для творчості, принцип органічної творчості, принцип творчого перевтілення в образах) та їх роль у діяльності педагога.
6. Послідовність творчих процесів у діяльності педагога: воля, шукання.
7. Сумісність професійних якостей, які необхідні в акторській та педагогічній діяльності.
8. Теорія П. В. Симонова про фізіологію емоцій та акторське перевтілення.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінарське заняття — це форма навчального заняття, на якому обговорюються попередньо визначені питання, до яких студенти готують тези виступів, реферати.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює виступи студентів, активність у дискусії, уміння формулювати та відстоювати свою позицію.

Семінарські заняття забезпечують розвиток творчого професійного мислення, пізнавальної мотивації та професійного використання знань у навчальних умовах. Професійне використання знань — це вільне володіння “мовою педагогічної науки”, тобто точне оперування термінологією, поняттями, визначеннями.

Семінарські заняття складаються з двох взаємопов’язаних складових: самостійне вивчення студентом програмного матеріалу і обговорення на заняттях результатів пізнавальної діяльності. Вони вчать працювати самостійно, формують навички роботи з літературою, розвивають інтерес до предмета, вчать аргументувати, обґрунтовувати, доводити відповідь.

Семінарське заняття 1 **Майстерність спілкування**

План

1. Сутність понять “спілкування” і “педагогічне спілкування” та їх характеристика.
2. Види, рівні, функції та етичні форми спілкування.
3. Структурний аналіз спілкування.
4. Моделі комунікації (лінійна, інтерактивна, транзакційна).

Завдання для самостійної роботи

Порівняйте моделі комунікації, знайдіть спільні риси.

Доповіді

1. Основні різновиди педагогічного спілкування.
2. Контакт у педагогічному спілкуванні.

Література [4; 5; 17–19; 21; 25; 30]

Семінарське заняття 2

Психолого-педагогічні умови майстерної взаємодії в педагогічному спілкуванні

План

1. Особистість учителя як інструмент впливу в педагогічній взаємодії.
2. Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування.
3. Увага та увава вчителя.
4. Способи комунікативного впливу: переконання та навіювання.
5. Стратегії взаємодії у спілкуванні як характеристика інтегративного компонента педагогічної взаємодії.

Доповіді

1. Увага та увава вчителя.
2. Інтерактивні форми соціально-педагогічної діяльності.
3. Стратегії взаємодії у спілкуванні як характеристика інтегративного компонента педагогічної взаємодії.
4. Технології розробки та впровадження соціальних проектів.

Література [4; 6; 8; 14; 20; 24; 30; 36]

Семінарське заняття 3 **Конфлікт у педагогічній взаємодії**

План

1. Сутність, структура, класифікація, причини та динаміка конфлікту.
2. Головні моделі поведінки особистості в конфліктній взаємодії
3. Типи конфліктних особистостей.

Доповіді

1. Технології раціональної поведінки в конфлікті.
2. Психологія переговорного процесу у вирішенні конфліктів.
Література [8; 10; 11; 28]

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Проаналізуйте внутрішньоособистісні конфлікти.
2. Проаналізуйте головні психологічні концепції, форми прояву та засоби вирішення.

Література [8; 10; 11; 28]

Семінарське заняття 4 **Технології організації педагогічної взаємодії** **у процесі індивідуальної бесіди**

План

1. Індивідуальна педагогічна бесіда як модель діалогічної взаємодії.
2. Забезпечення психологічного контакту на початку бесіди.

Доповіді

1. Етапи моделювання.
2. Роль невербальних засобів.
3. Методика контактної взаємодії як технологія забезпечення контакту.

Література [4; 5; 8; 18; 19; 28; 30]

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Техніка взаємодії у процесі аналізу проблеми та пошуку її розв'язання.
2. Прийоми педагогічної взаємодії.
3. Майстерність організації педагогічної взаємодії в навчанні.

Література [4; 5; 8; 18; 19; 28; 30]

Семінарське заняття 5
Педагогічна діяльність та особистість
викладача вищого закладу освіти

План

1. Суспільне значення професії педагога та його діяльність.
2. Структура педагогічної діяльності.
3. Мета діяльності: за спрямуванням — дидактична, виховна; за обсягом і тривалістю — вихідна, конструктивна, оперативна; за важливістю та послідовністю — стратегічна й тактична, основна й побічна, першочергова й другорядна.

Література [8; 20; 29]

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Предмет діяльності: загальний — нормативний курс, навчальний курс, спецкурс.
2. Способи, дії та прийоми педагогічного впливу: постановка питання, виклад нового матеріалу, актуалізація опорних знань студентів, створення проблемної ситуації, пояснення, роз'яснення, аргументація доцільних варіантів вирішення завдання, унаочнення, загальні висновки.
3. Способи заохочення та стимулювання студентів у ВНЗ.
4. Результати діяльності: пізнавальна активність студентів, знання, навички, вміння, самостійність у вирішенні професійних завдань, активна громадянська позиція.
5. Розробити план роботи з учнями загальноосвітньої школи із соціально-правової діяльності.
6. Розробити вправи та рольові ігри з учнями загальноосвітньої школи щодо захисту їхніх прав.
7. Напишіть есе на тему: “Проблеми молоді: хто і коли їх має розв'язувати”.

Література [8; 20; 29]

Семінарське заняття 6
Форми організації навчально-виховного процесу
в сучасній вищій школі

План

1. Характеристика основних форм організації навчально-виховного процесу в сучасній вищій школі: лекція, семінар, практичне,

- лабораторне заняття, навчальна екскурсія, додаткове факультативне заняття, самостійна робота студентів.
2. Вимоги до проведення занять у ВНЗ.
  3. Конкретні вимоги до структури занять.
  4. Поняття “методи навчання” та їх характеристика.

Доповіді

1. Функції методів навчання.
2. Основні підходи до класифікації методів навчання.

Література [2; 6; 8; 29]

Завдання для самостійної роботи студентів

Розробіть план лекційного заняття в ВНЗ.

Література [2; 6; 8; 29]

Семінарське заняття 7

Навчально-виховний процес формування педагогічної майстерності викладача вищої школи

План

1. Поняття “навчально-виховний процес” і його компоненти: мета, зміст навчання і виховання, суб’єкт-суб’єктні стосунки “викладач–студент”, педагогічні фактори, необхідні задля реалізації змісту навчання й виховання та досягнення поставлених цілей.
2. Ідеологія українського національного виховання у традиціях вищої школи.

Доповіді

1. Навчально-виховний процес як основа формування педагогічної майстерності викладача вищої школи.

Література [6; 8; 29]

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Проаналізуйте вітчизняні та міжнародні документи, що визначають правовий статус неповнолітніх засуджених (Конвенція ООН про права дитини, резолюції 40/33 Генеральної Асамблеї ООН 10 грудня 1985 р. (“Пекінські правила”), Кримінальний Кодекс України). Визначіть права, що передбачені в Україні стосовно неповнолітніх, звільнених від відбування покарання з випробуванням.

2. Проаналізуйте законодавство України, що регулює соціальну роботу з дітьми, молоддю та сім'ями, та визначіть, яку допомогу з боку соціальних служб можуть отримувати неповнолітні, звільнені від відбування покарання з випробуванням, в Україні.

Література [2; 6; 8; 29]

Семінарське заняття 8

Навчально-методична робота як обов'язковий компонент педагогічної майстерності викладача вищого закладу освіти

План

1. Поняття “навчально-методична робота” та його характеристика.
2. Вимоги до навчально-методичної роботи викладача вищого закладу освіти.
3. Форми навчально-методичної роботи: робоча програма, навчальна програма, індивідуальний план роботи викладача, методичні вказівки й рекомендації.
4. Тематичний контроль курсових, дипломних, магістерських робіт.

Дискусії

1. Форми навчально-методичної роботи: робоча програма, навчальна програма, індивідуальний план роботи викладача, методичні вказівки й рекомендації.
2. Тематичний контроль курсових, дипломних, магістерських робіт.

Література [2; 8; 29]

Завдання для самостійної роботи

Розробіть схему тематичного контролю курсових, дипломних і магістерських робіт.

Література [2; 6; 8; 29]

ПОЗААУДИТОРНА САМОСТІЙНА РОБОТА

Реферати

Реферат — це доповідь на певну тему, що включає огляд наукових та інших джерел з обраної теми або виклад змісту наукової роботи,

стислий виклад у письмовому (друкованому) вигляді змісту наукової праці, літератури з теми. Реферат демонструє ерудицію дослідника, його вміння самостійно аналізувати, систематизувати, класифікувати й узагальнювати важливу наукову інформацію.

Тему реферату може запропонувати викладач або сам студент, але за узгодженням з викладачем. Обсяг реферату — 10–15 друкованих сторінок.

Основні вимоги до реферату:

- повнота відображення змісту статті чи кількох праць за темою;
- відповідність основних тез і положень, виділених реферуємим, змістові статті;
- відповідність висновків автора поставленим завданням.

Етапи реферування

Перший етап — опрацювання наукової статті. Насамперед слід її уважно прочитати, виокремлюючи ключові моменти та принципові положення. На цьому етапі зазначають автора, назву праці, назву періодичного видання або наукового збірника, де міститься стаття, номер або том; рік та відповідні сторінки.

Другий етап — аналітичний (складання плану реферування статті за основними змістовими блоками). План має включати всі складові статті: вступ, постановку проблеми, засоби реалізації, саме дослідження, висновки. На цьому етапі формується чітке уявлення про схему праці.

Третій етап — синтезуючий, на якому складений на попередньому етапі план наповнюється характерними методиками та аргументацією.

Тема рефератів з курсу “Педагогічна майстерність”

1. Що таке внутрішня концепція розумових і фізичних здібностей педагога на досягнення дидактичної та виховної мети?
2. Що таке зовнішня педагогічна техніка та її характеристики?
3. Охарактеризуйте мовні (вербальні) засоби педагогічної техніки.
4. Як визначається термін “педагогічне мовлення”?
5. Охарактеризуйте психологічні особливості педагогічного мовлення.
6. Охарактеризуйте діалогічність педагогічного мовлення.

7. Дайте порівняльну характеристику використання мовних і комунікативних засобів з різною орієнтацією (діалогічною чи монологічною)?
8. Охарактеризуйте функції педагогічного мовлення: дидактичну, експересивну, перцептивну, сугестивну, організаторську, науково-пізнавальну, комунікативну.
9. Охарактеризуйте структуру педагогічного мовлення.
10. Інформаційний, виразний і впливовий компоненти.
11. Які особливості педагогічного мовлення?
12. Охарактеризуйте джерела формування педагогічного мовлення: особистий досвід учителя, наслідування традицій, навчання, самоосвіта,
13. Наведіть допоміжні засоби педагогічного мовлення.
14. Назвіть методики розвитку вмій і навичок педагогічного мовлення.
15. Охарактеризуйте дикцію як елемент педагогічної техніки.
16. Особливості образного мислення.
17. Образ у мистецтві театру.
18. Педагогічна майстерність як театр одного актора.
19. Театральна педагогіка С. Станіславського.
20. Театральні принципи: принцип життєвої правди, принцип ідейної спрямованості, вчення про надзавдання, принцип дії підґрунтя переживання й матеріалу для творчості, принцип органічної творчості, принцип творчого перевтілення в образах та їх роль у діяльності педагога.
21. Послідовність творчих процесів у діяльності педагога: воля, шукання.
22. Сумісність професійних якостей, які необхідні в акторській та педагогічній діяльності.
23. Теорія П. В. Симонова про фізіологію емоцій та акторське перевтілення.
24. Сутність поняття “спілкування”, “педагогічне спілкування” та їх характеристика.
25. Види, рівні, функції та їх етичні форми спілкування.
26. Структурний аналіз спілкування.
27. Моделі комунікації (лінійна, інтерактивна, транзакційна).
28. Основні різновиди педагогічного спілкування.
29. Контакт у педагогічному спілкуванні.

Література [1; 3; 5–7; 11; 15–17; 20–25; 27–29]

Есе

Есе — це невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висвітлює індивідуальні думки та висловлювання щодо конкретного питання і не претендує на вичерпне визначальне тлумачення теми. Есе виражає суб'єктивну думку про проблему. Тому зміст його вміщує індивідуальні судження студентів, їхні аргументи, докази, а також власні умовисновки про предмет міркування (тобто про проблему, що висвітлюється в есе).

У процесі написання есе у студентів формується досвід наукової постановки проблеми, збирання інформаційного (фактологічного) матеріалу для обґрунтування думок, висловлених в есе. Накопичується досвід вивчення та критичного аналізу наукової літератури з метою здійснення власних умовисновків щодо означеної проблеми.

ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ *з дисципліни* **“ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ”**

1. Контакт у педагогічному спілкуванні.
2. Особистість учителя як інструмент впливу в педагогічній взаємодії.
3. Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування.
4. Увага та ува вчителя.
5. Інтерактивні форми соціально-педагогічної діяльності.
6. Стратегії взаємодії у спілкуванні як характеристика інтегративного компонента педагогічної взаємодії.
7. Технології розробки та впровадження соціальних проєктів.
8. Індивідуальна педагогічна бесіда як модель діалогічної взаємодії.
9. Забезпечення психологічного контакту на початку бесіди.
10. Головні психологічні концепції, форми прояву та засоби вирішення.
11. Індивідуальна педагогічна бесіда як модель діалогічної взаємодії.
12. Забезпечення психологічного контакту на початку бесіди.
13. Методика контактної взаємодії як технологія забезпечення контакту.
14. Етапи моделювання.

15. Роль невербальних засобів.
16. Майстерність організації педагогічної взаємодії в навчанні.
17. Прийоми педагогічної взаємодії.
18. Техніка взаємодії у процесі аналізу проблеми та пошуку її розв'язання.
19. Суспільне значення професії педагога та його діяльність.
20. Структура педагогічної діяльності.
21. Мета діяльності: за спрямуванням — дидактична, виховна; за обсягом і тривалістю — вихідна, конструктивна, оперативна; за важливістю та послідовністю — стратегічна й тактична, основна й побічна, першочергова й другорядна.
22. Предмет діяльності: загальний — нормативний курс, навчальний курс, спецкурс.
23. Способи, дії, прийоми педагогічного впливу: постановка питання, виклад нового матеріалу, актуалізація опорних знань студентів, створення проблемної ситуації, пояснення, роз'яснення, аргументація доцільних варіантів вирішення завдання, унаочнення, загальні висновки.
24. Способи заохочення і стимулювання студентів у ВНЗ.
25. Результати діяльності: пізнавальна активність студентів, знання, навички, вміння, самостійність у вирішенні професійних завдань, активна громадянська позиція.
26. Розробити план роботи з учнями загальноосвітньої школи із соціально-правової діяльності.
27. Розробити вправи та рольові ігри з учнями загальноосвітньої школи щодо захисту їх прав.
28. Характеристика основних форм організації навчально-виховного процесу в сучасній вищій школі: лекція, семінар, практичне, лабораторне заняття, навчальна екскурсія, додаткове факультативне заняття, самостійна робота студентів.
29. Вимоги до проведення занять у ВНЗ.
30. Конкретні вимоги до структури занять.

КОНТРОЛЬ ЗА САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ

Контроль являє собою усвідомлене, планомірне спостереження й фіксацію вербальних і практичних дій студентів з метою з'ясувати рівень набутого ними соціального досвіду, опанування програмного матеріалу, оволодіння знаннями, професійними вміннями й навичками, а також особистісних і професійних якостей.

Контроль має такі *функції*:

- *освітню* (сприяння поглибленню, розширенню, удосконаленню знань студентів, уточненню й систематизації навчального матеріалу з предмета);
- *діагностично-коригуючу* (спрямована на виявлення знань, умінь і навичок, труднощів, недоліків, неуспішності; забезпечення зворотного зв'язку в різновидах “студент — викладач” і “студент — студент”);
- *контрольно-оцінювальну* (визначення рівня знань, умінь і навичок студентів, підготовленості до засвоєння нового матеріалу, виставлення оцінок студентам);
- *виховну* (спрямована на покращання особистої дисципліни, розвиток волі, характеру, навичок систематичної самостійної праці, виховання моральної відповідальності за результати своєї діяльності);
- *розвивальну* (спрямована на стимулювання пізнавальної активності студентів, розвиток психічних процесів особистості — уваги, пам'яті, мислення, мовлення);
- *стимульовально-мотиваційну* (стимулювання студентів до покращення навчальної діяльності, формування мотивів навчання);
- *управлінську* (спрямована на забезпечення цілеспрямованості в навчанні);
- *прогностично-методичну* (стосується як викладача, який отримує досить точні дані для оцінки своєї праці, результатів запровадження своєї методики викладання, шляхів подальшого вдосконалення навчання, так і студентів, оскільки допомагає їм прогнозувати свою навчальну роботу).

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

1. Структура творчого педагогічного процесу.
2. Що характеризує форми і методи розвитку педагогічної творчості учителя?
3. В яких напрямках здійснюється діяльність соціального педагога в загальноосвітньому закладі?
4. Які види соціальних послуг надає учням та їхнім батькам соціальний педагог у загальноосвітньому закладі?
5. Розвиток ідей В. Сухомлинського з формування творчої особистості в педагогічній теорії.

6. Розвиток ідей В. Сухомлинського з формування творчої особистості в концептуальних підходах до реформування освіти.
7. Розвиток ідей В. Сухомлинського з формування творчої особистості в концептуальних підходах до формування освіти.
8. Що таке внутрішня концепція розумових і фізичних здібностей педагога на досягнення дидактичної та виховної мети?
9. Що таке зовнішня педагогічна техніка та її характеристики?
10. Охарактеризуйте мовні (вербальні) засоби педагогічної техніки.
11. Як визначається термін “педагогічне мовлення”?
12. Охарактеризуйте психологічні особливості педагогічного мовлення.
13. Охарактеризуйте діалогічність педагогічного мовлення.
14. Дайте порівняльну характеристику використання мовних і комунікативних засобів з різною орієнтацією (діалогічною чи монологічною).
15. Охарактеризуйте функції педагогічного мовлення: дидактичну, експересивну, перцептивну, сугестивну, організаторську, науково-пізнавальну, комунікативну.
16. Охарактеризуйте структуру педагогічного мовлення: інформаційний компонент, виразний компонент, впливовий компонент.
17. Які особливості педагогічного мовлення?
18. Охарактеризуйте джерела формування педагогічного мовлення: особистий досвід вчителя, наслідування традицій, навчання, самоосвіта.
19. Наведіть допоміжні засоби педагогічного мовлення.
20. Назвіть методики розвитку вмінь і навичок педагогічного мовлення.
21. Охарактеризуйте дикцію як елемент педагогічної техніки.
22. Особливості образного мислення.
23. Образ у мистецтві театру.
24. Педагогічна майстерність як театр одного актора.
25. Театральна педагогіка С. Станіславського.
26. Театральні принципи: принцип життєвої правди, принцип ідейної спрямованості, вчення про надзавдання, принцип дії підґрунтя переживання й матеріалу для творчості, принцип органічної творчості, принцип творчого перевтілення в образах та їх роль у діяльності педагога.

27. Послідовність творчих процесів у діяльності педагога: воля, шукання.
28. Сумісність професійних якостей, які необхідні в акторській та педагогічній діяльності.
29. Теорія П. В. Симонова про фізіологію емоцій та акторське пере-втілення.
30. Сутність поняття “спілкування”, “педагогічне спілкування” та їх характеристика.
31. Види, рівні, функції та їх етичні форми спілкування.
32. Структурний аналіз спілкування.
33. Моделі комунікації (лінійна, інтерактивна, транзакційна).
34. Основні різновиди педагогічного спілкування.
35. Контакт у педагогічному спілкуванні.
36. Особистість учителя як інструмент впливу в педагогічній взаємодії.
37. Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування.
38. Увага та уява вчителя.
39. Інтерактивні форми соціально-педагогічної діяльності.
40. Стратегії взаємодії у спілкуванні як характеристика інтегра-тивного компонента педагогічної взаємодії.
41. Технології розробки та впровадження соціальних проєктів.
42. Індивідуальна педагогічна бесіда як модель діалогічної взаємодії.
43. Забезпечення психологічного контакту на початку бесіди.
44. Головні психологічні концепції, форми прояву та засоби вирі-шення.
45. Індивідуальна педагогічна бесіда як модель діалогічної взаємодії.
46. Забезпечення психологічного контакту на початку бесіди.
47. Методика контактної взаємодії як технологія забезпечення контакту.
48. Етапи моделювання.
49. Роль невербальних засобів.
50. Майстерність організації педагогічної взаємодії в навчанні.
51. Прийоми педагогічної взаємодії.
52. Техніка взаємодії у процесі аналізу проблеми та пошуку її розв’язання.
53. Суспільне значення професії педагога та його діяльність.

54. Структура педагогічної діяльності.
55. Мета діяльності: за спрямуванням — дидактична, виховна; за обсягом і тривалістю — вихідна, конструктивна, оперативна; за важливістю та послідовністю — стратегічна й тактична, основна й побічна, першочергова й другорядна.
56. Предмет діяльності: загальний — нормативний курс, навчальний курс, спецкурс.
57. Способи, дії, прийоми педагогічного впливу: постановка питання, виклад нового матеріалу, актуалізація опорних знань студентів, створення проблемної ситуації, пояснення, роз'яснення, аргументація, доцільних варіантів вирішення завдання, унаочнення, загальні висновки.
58. Способи заохочення й стимулювання студентів у ВНЗ.

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Розрахунок рейтингу з дисципліни “Педагогічна майстерність”

За навчальним планом передбачено вивчення дисципліни на II курсі, у четвертому навчальному семестрі:

- лекції — 32 год;
- семінарські заняття — 16 год;
- самостійна робота — 60 год.

Усе це становить три кредити ECTS.

Обсяг засвоєного матеріалу оцінюється за шкалою:

- від 1 до 59 % фактичного матеріалу — “незадовільно”;
- від 60 до 74 % фактичного матеріалу — “задовільно”;
- від 75 до 89 % фактичного матеріалу — “добре”;
- від 90 до 100 % фактичного матеріалу — “відмінно”.

Якість знань оцінюється за традиційною п'ятибальною шкалою.

Тоді загальний рейтинг студента визначається за формулою:

$$P = \frac{0(5) \cdot 5 + 0(4) \cdot 4 + 0(3) \cdot 3 - 0(2) \cdot 2}{K}$$

де 0(5), 0(4), 0(3) — кількість позитивних оцінок (відповідно “п'ять”, “чотири”, “три”); 0(2) — кількість “незадовільних оцінок”, отриманих під час засвоєння всього курсу.

Рейтинг має бути не нижчий 60 % рівня засвоєння матеріалу з оцінкою “задовільно” і не нижчий 30 % кількості “незадовільних оцінок”, тобто $P = 0,7 \cdot 3 - 0,3 \cdot 2 = 1,5$;

для оцінки “**добре**”: $P = 0,8 \cdot 4 - 0,2 \cdot 2 = 2,8$;

для оцінки “**відмінно**”: $P = 0,9 \cdot 5 - 0,1 \cdot 2 = 4,3$.

Рейтинг *індивідуальної роботи* студента визначається за формулою

$$P_{\text{інд}} = B/K,$$

де *B* — сума балів, отриманих за самостійну роботу; *K* — кількість семінарських занять, відведених навчальною програмою.

Студенти, які протягом семестру набрали необхідну кількість умовних балів, тобто не менше 75 % розрахункового рейтингу з дисципліни, мають змогу отримати іспитову оцінку “автоматично” (відповідно до набраної кількості умовних балів, переведених для іспиту в національну оцінку). За бажанням студент може підвищити свій рейтинг під час іспиту.

У разі отримання на іспиті оцінки, яка менша від зарахованої автоматично, за студентом залишається право на отримання оцінки, що була виставлена “автоматично”.

Студенти, які хочуть підвищити свій рейтинг і отримати вищу екзаменаційну оцінку, складають іспит. На іспиті студент може отримати не більше як 20 % балів від набраної ним суми протягом семестру. Підсумкова оцінка визначається сумарним рейтингом.

Шкала оцінювання

90–100 балів — **відмінно** (A);

75–89 балів — **добре** (BC);

60–74 балів — **задовільно** (DE);

35–59 балів — **незадовільно** з можливістю повторного складання (FX);

1–34 балів — **незадовільно** з обов’язковим повторним курсом (F).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Учителю о педагогической технике* / Под ред. Л. И. Рувинского. — М.: Педагогика, 1987. — 154 с.
2. *Головатий М. Ф.* Навчи себе сам. — К.: МАУП, 2002. — 120 с.
3. *Зорина Л. Я.* Слово учителя в учебном процессе. — М.: Знание, 1984. — 80 с.
4. *Кан-Калик В. А.* Учителю о педагогическом общении. — М.: Просвещение, 1987. — 192 с.
5. *Куницына В. Н., Казаринова Н. В., Погольша В. М.* Межличностное общение: Учебник для вузов. — СПб.: Питер, 2002. — 384 с.
6. *Основы педагогического мастерства* / Под ред. И. А. Зязуна. — М.: Просвещение, 1989. — 302 с.

7. *Постишев М. М.* Педагогічна майстерність і шляхи її досягнення (У пошуках практично-орієнтованих дидактичних підходів): Навч.-метод. посіб. для слухачів курсів удосконалення вчителів. — К.: Видавець О. М. Ешке, 2000. — 119 с.
8. *Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Карамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. Зязюна.* — 2-ге вид., допов. і перероб. — К.: Вища шк., 2004. — 422 с.
9. *Педагогічна творчість і майстерність: Хрестоматія / Уклад. Н. В. Гузій.* — К.: ІЗМН, 2000. — 168 с.
10. *Пірен М. І.* Конфліктологія: Підручник. — К.: МАУП, 2003. — 360 с.
11. *Реан А. А., Коломинский Я. Л.* Социальная педагогическая психология. — СПб.: Питер, 2000. — 416 с.
12. *Словник термінологій з педагогічної майстерності / За ред. М. Н. Тарасовича.* — Полтава, 1995. — 63 с.
13. *Сухолинський В. О.* Серце віддаю дітям // Вибр. тв.: У 5 т. — К.: Рад. шк., 1977. — Т. 3. — 670 с.
14. *Сухолинський В. О.* Сто порад вчителю // Вибр. тв.: У 5т. — К.: Рад. шк., 1976. — Т. 2. — С. 419–654.

Додаткова

15. *Арбамян В. Ц.* Театральна педагогіка. — К.: Лібра, 1996. — 224 с.
16. *Бобошко Ю. М.* Режиссер Лесь Курбас. — К., 1987. — 146 с.
17. *Гиппенрейтер Ю. Б.* Общаться с ребенком. Как? — М.: ЧеРо, 2001. — 240 с.
18. *Горанчук В. В.* Психология делового человека и управленческих воздействий. — СПб.: Издат. дом “Нева”; М.: ОЛМА-ПРЕСС Инвест, 2003. — 288 с.
19. *Грехнев В. С.* Культура педагогического общения: Книга для учителя. — М.: Просвещение, 1990. — 144 с.
20. *Энкельман Николаус Б.* Харизма. Личностные качества как средство достижения успеха в профессиональной и личной жизни: Пер. с нем. — М.: АО “Интерэксперт”. 2000. — 272 с.
21. *Коменский Я. А.* Великая дидактика. — М.: Изд. дом Шалвы Амонашвили, 1996. — 224 с.
22. *Кузмина Н. В.* Способности, одаренность, талант учителя: В помощь лектору. — Л., 1985. — 32 с.
23. *Леонтьев А. А.* Педагогическое общение. — М.: Знание, 1979. — 47 с.
24. *Луцьок А. М.* Василь Сухолинський про педагогічну майстерність учителя: Моногр. — Луцьк: Надстир'я, 2003. — 208 с.

- 25 *Станиславский К. С.* Мастерство актера в терминах и определениях. — М., 1961. — 519 с.
- 26 *Льюис Д.* Тренинг эффективного общения. — М.: ЭКСМО-Пресс, 2002. — 224 с.
- 27 *Немирович-Данченко В. И.* О творчестве актера: Учеб. пособие для театральных учебных заведений. — М., 1984. — 623 с.
- 28 *Педагогическое мастерство и педагогические технологии: Учеб. пособие / Под ред. Л. К. Гребенкиной, Л. А. Байковой.* — 3-е изд., испр. и доп. — М.: Пед. об-во России, 2000. — 256 с.
- 29 *Педагогічна майстерність: Навч. програма / Уклад. А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісовенко, Л. М. Хоменко.* — К.: КНУ ім. Тараса Шевченка. — 17 с.
- 30 *Симонова П. В.* Метод Станиславского и физиология эмоций. — М., 1962 — 139 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Самостійна робота з дисципліни “Педагогічна майстерність”.....	9
Семінарські заняття.....	14
Позааудиторна самостійна робота.....	19
Теми курсових робіт з дисципліни “Педагогічна майстерність”.....	22
Контроль за самостійною роботою	23
Екзаменаційні питання.....	24
Оцінювання знань студентів	27
Список літератури.....	28

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Л. В. Логвиненко*
Комп'ютерне верстання *К. П. Махиня*

Зам. № ВКЦ-3800

Підп. до друку 15.01.09. Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 1,8. Обл.-вид. арк. 1,59. Тираж 30 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП “Видавничий дім “Персонал”
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК 3262 від 26.08.2008 р.*